

Dkt. Dave Mathewson, Hermeneutics, Hotuba ya 6, Tafsiri ya Mapema

© 2024 Dave Mathewson na Ted Hildebrandt

Tumekuwa tukizungumzia katika kipindi kilichopita kuhusu historia ya tafsiri, na tutaendelea kufanya hivyo kwa vipindi kadhaa, tena, tukipitia haraka wahusika wakuu na sifa kuu za historia ya tafsiri. Na kusudi kuu ni kuonyesha, nambari ya kwanza, kwamba hakuna mtu anayechukua maandishi ya Biblia na kuyatafsiri kwa mara ya kwanza. Sote tunasimama kama sehemu ya utamaduni mrefu ambao kwa kweli unarudi nyuma hadi Agano la Kale lenyewe, ambapo waandishi wa Agano la Kale walichukua na kutumia na kutafsiri na kutumia maandishi ya Biblia kwa wasomaji wao wenyewe, kuonyesha na kuelewa kwamba sisi sio wa kwanza kuchukua na kusoma maandishi.

Lakini pili, pamoja na hilo, kuonyesha ushawishi na jinsi jinsi tunavyoyakaribia maandiko na kuyatafsiri, iwe tunatambua au la, mara nyingi ina deni na ushawishi, iwe kwa njia chanya katika suala la kile tunachotumia au hata kile tunachoepuka vibaya, jinsi tunavyoyakaribia maandiko mara nyingi ina deni kwa historia ndefu ya kuyahusisha maandishi ya Biblia. Tuliishia kwa kuwaangalia waandishi wa Agano Jipya na jinsi waandishi wa Agano Jipya walivyochukua na kutumia maandishi ya Agano la Kale mara kwa mara kwa imani kwamba Yesu Kristo mwenyewe alikuwa utimilifu wa Agano la Kale. Alikuwa kilele cha ufunuo wa Mungu kwa watu wake.

Andiko la kuvutia sana katika suala hilo ni Waebrania sura ya 1 na mstari wa 1 na 2, ambapo mwanzoni kabisa mwa kitabu, mwandishi, kwa namna fulani, anathibitisha jinsi Agano la Kale lilivyosomwa, angalau na yeye mwenyewe, lakini nadhani waandishi wengine wa Agano Jipya, ambapo mwandishi wa Waebrania anasema, hapo awali, Mungu alizungumza na baba zetu, ambao wangukuwa manabii na waandishi wa Agano la Kale, kupitia manabii mara nyingi kwa njia mbalimbali, lakini

katika siku hizi za mwisho, wakati wa utimilifu, amesema nasi kwa njia ya Mwanawe. Kwa hivyo Yesu Kristo anaonekana kama asiyeondoa au kufunika au kuweka kando Agano la Kale, bali kama anayelitimiza, kama kilele na nia ya kweli ya kile Agano la Kale lilikuwa likielekeza. Na hivyo waandishi wa Agano Jipya waliandika na kusoma Agano la Kale kwa dhana kwamba Yesu alikuwa kilele na utimilifu wa ufunuo wa Mungu kwa watu wake.

Na tulisema kwamba labda ilitokana na Kristo mwenyewe, ambapo sehemu kadhaa, hasa andiko kama Luka 24, Yesu anaonyesha, au anasema, kwa bahati mbaya Luka haandiki kile Yesu alichosema, lakini anaandika tu kwamba Yesu alielezea kutoka Agano la Kale lote jinsi maandiko yote yalivyotimizwa ndani yake, jinsi maandiko yote yalivyomwonyesha. Hata baadaye, Paulo atasema kwamba atakapofupisha injili katika 1 Wakorintho sura ya 15, anasema, Ninawapa ninyi kile nilichopewa, yaani kwamba Yesu alikufa, akazikwa, na kufufuka tena siku ya tatu kulingana na maandiko. Kwa hivyo waandishi wa Agano Jipya walifanya kazi kwa dhana kwamba Agano la Kale lingeeleweka kama likimwonyesha Kristo na kutafsiriwa kupitia lenzi za utimilifu katika Yesu Kristo.

Pia tulisema kwamba Agano Jipya linafunua njia kadhaa za kuonyesha hilo kuanzia kile tunachoweza kukiita utabiri na utimilifu halisi zaidi, ulio wazi zaidi, hadi aina zaidi ya utimilifu wa aina ya mfano au mfano. Kwa mfano, mfano wa aina halisi zaidi ya utimilifu unaweza kupatikana katika Mathayo sura ya 2 na mstari wa 5, katika sehemu ya mwanzo ya Mathayo, simulizi la kuzaliwa na utoto wa mapema wa Yesu Kristo, sura ya 2 na kuanzia mstari wa 5. Nitarudi nyuma. Hii ni sehemu ya hadithi ambapo Mamajusi walimjia Mfalme Herode huko Yerusalemu kuuliza Masihi huyu yuko wapi, amezaliwa wapi, na Herode analazimika kwenda kwa baadhi ya waandishi wake ili kujua.

Kwa hivyo anawaita makuhani wakuu wa watu na walimu wa sheria pamoja, na anawauliza, yuko wapi Kristo, Masihi huyu, atakayezaliwa? Kwa sababu ni wazi Mfalme Herode anataka kumwangamiza kwa sababu ni tishio kwa kiti cha enzi cha Mfalme Herode. Hawezi kuwa na mfalme mwingine anayedaiwa kuwa na mamlaka yake, hakuwezi kuwa na Kristo mwingine au mfalme Masihi wa kushindana na kiti chake cha enzi. Kwa hivyo anawauliza, yuko wapi Kristo huyu atakayezaliwa? Kwa sababu tena, anataka kujua ili aweze kumuua.

Mstari wa 5, huko Bethlehemu huko Yudea, wanajibu, kwa maana hivi ndivyo nabii alivyoandika, na sasa inakuja nukuu kutoka kwa Mika sura ya 5 na mstari wa 2, lakini wewe Bethlehemu katika nchi ya Yuda si mdogo kamwe miongoni mwa watawala wa Yuda, kwa maana kutoka kwako atatoka mtawala atakayewachunga watu wangu Israeli. Ingawa kunaweza kuwa na mambo mengine machache yanayoendelea na andiko hili, angalau katika kiwango cha msingi mwandishi anaona, na angalau mwandishi aliona, utimilifu halisi ulio wazi. Kwamba Masihi angezaliwa katika jiji la Bethlehemu, mji wenye maskini kidogo ungekuwa na sifa kubwa kwa sababu Masihi angetoka huko.

Kwa hivyo sura ya 2, mstari wa 5 na 6 wa Mathayo huenda hutoa mfano mmoja unaowezekana wa usomaji wa moja kwa moja wa utimilifu wa maandishi ya Biblia. Mara nyingi tunafikiria, tunapofikiria utimilifu, tunafikiria unabii au utabiri ambao kisha hutimizwa kulingana na njia, karibu jinsi ulivyotabiriwa, na hii iko karibu kadri tunavyofikia hapo. Lakini cha kufurahisha, mifano mingine katika Luka sura ya 4, Luka sura ya 4 na mistari ya 18-21.

Tena ili kuandaa jukwaa, Yesu kisha anaenda Nazareti, hii ni mapema baada ya majaribu ya Yesu, sasa Yesu, kumbuka Yesu anajaribiwa jangwani na Shetani, sasa anaanza huduma yake, kulingana na Luka kisha, anaenda Galilaya, kisha anaenda Nazareti, ambapo alilelewa, na siku ya Sabato akaingia katika sinagogi, kama

ilivyokuwa desturi yake, akasimama na kusoma. Na labda hii ingekuwa usomaji wa siku hiyo katika sinagogi, akapewa kitabu cha nabii Isaya, akakifungua, akapata mahali palipoandikwa, Roho wa Bwana yu juu yangu, kwa sababu amenitia mafuta kuwahubiri maskini habari njema, amenituma kuwatangazia wafungwa uhuru, na vipofu kupata kuona tena , kuwaacha huru walioonewa, kutangaza mwaka wa neema ya Bwana. Na tena, hii ni ahadi au utabiri katika Isaya wa kile ambacho kingetokea wakati, tena Mungu atakapowarejesha watu wake, sasa Yesu anaonekana kujiona akitimiza hili.

Roho wa Bwana amemshukia, jambo ambalo tuliliona likitokea wakati wa majaribu na ubatizo wa Yesu, wakati Roho alipokuja kama njiwa, sasa Yesu anasema, Roho wa Bwana yu juu yangu, ametiwa mafuta kuwahubiri maskini habari njema, jambo ambalo hasa analofanya, ili vipofu wapate kuona tena, kuwafungua walioonewa, n.k., yote ambayo anafanya katika sehemu iliyobaki ya Injili ya Luka, kumbukumbu ya Luka kuhusu huduma ya Yesu. Kwa hivyo Luka sura ya 4, mfano wa nukuu kutoka Isaya sura ya 61 mstari wa 1 na 2, labda sasa inaonekana kama ahadi ya utabiri ambayo inatimizwa katika nafsi ya Yesu Kristo. Lakini kama nilivyosema, kuna aina nyingine za utimilifu ambazo waandishi wa Agano Jipya wanaona zikitokea katika Agano la Kale wanaposoma maandishi ya Agano la Kale kwa mwanga wa Kristo.

Wakati mwingine mimi hushawishika, na naona hili likitokea mara nyingi, ni uhusiano kati ya Agano la Kale na Agano Jipya, hasa unapowakuta waandishi wa Agano Jipya wakinukuu maandishi ya Agano la Kale na kusema yametimia, lakini inaonekana hakuna uhusiano wowote. Unapoangalia kinachoendelea katika muktadha wa asili na kile ambacho waandishi wa Agano la Kale wanaonekana kusema na jinsi mwandishi wa Agano Jipya anavyokitumia, wakati mwingine haionekani kuwa na uhusiano wa moja kwa moja. Na ingawa huu sio uwezekano pekee, ambao mimi hupata mara nyingi ukitokea ni kile kinachoweza kuitwa zaidi uhusiano wa typological au analogical.

Yaani, tukio au mtu katika Agano la Kale hutoa mfano au aina ya kitu kinachotokea sasa, mtu au tukio katika Agano Jipya. Na wazo ni kwamba, dhana inayoonekana kuisisitiza si kwamba mwandishi wa Agano la Kale alikuwa akitabiri na kutabiri hili, bali waandishi wa Agano Jipya, kwa sababu walifanya kazi kwa imani kwamba Mungu, Mungu yule yule aliyekuwa akifanya kazi chini ya Agano la Kale na watu wake, aliyewakomboa, na ambaye alikuwa akikomboa, kihistoria akifanya kazi na watu wake chini ya Agano la Kale, Mungu yule yule sasa alikuwa kwa njia kubwa zaidi, na katika kutimiza Agano la Kale, sasa alikuwa akifanya kazi tena kuwakomboa na kuwarejesha watu wake kwa njia kubwa zaidi kupitia nafsi ya Kristo katika enzi ya wokovu ya Agano Jipya. Kwa sababu ya imani hiyo, waandishi wa Agano Jipya mara nyingi wangeweza kuona uhusiano na mifano dhahiri, tena kwa sababu wanaamini kile Mungu alichofanya chini ya Agano la Kale sasa kimeongezeka, sasa kimerudiwa kwa njia kubwa zaidi katika utimilifu katika Yesu Kristo.

Na kwa hivyo hawasemi kwamba mwandishi wa Agano la Kale alikuwa akitabiri hili, lakini kwamba ndani ya maandishi na tukio au mtu anayemshuhudia, tunaona muundo au kielelezo au aina ambayo sasa inarudiwa na kujazwa, kana kwamba, kwa njia kubwa zaidi katika nafsi ya Yesu Kristo na wokovu wa Agano Jipya anaouleta. Tutashughulikia maandishi haya zaidi kidogo, lakini hii inaweza kuwa maelezo ya, tena kurudi kwenye Mathayo 2 kwa Mathayo sura ya 2 na mstari wa 15, 14 na 15, hasa mstari wa 15. Tayari tumeona katika sehemu ya mwanzo ya sura ya 2 ya Mathayo 5 na 6 kwamba Yesu angeweza kuonekana kama anayetimiza maandishi, yaani, Mfalme, Masihi angezaliwa Bethlehemu ya Yuda, lakini sasa tunaona marejeleo tofauti sana ya Agano la Kale.

Katika sura ya 14, malaika anaonekana, samahani, sura ya 2 na mistari ya 13, malaika anaonekana kwa Musa, samahani, kwa Yusufu, na si kwa bahati mbaya kwamba nilimtaja Musa kwa sababu sura hii ya 2 imechorwa kwenye motifu ya Kutoka Mpya.

Tutazungumzia hilo baadaye tutakapozungumzia matumizi ya Agano la Kale katika Agano Jipya. Lakini Yusufu, sasa malaika anaonekana kwake na kumwambia amchukue mtoto kwa sababu Herode sasa yuko kwenye njia ya vita na anatafuta kumwangamiza mpinzani huyu kwenye kiti chake cha enzi, Masihi huyu.

Sasa malaika akamtokea Yusufu na kumwambia, Mchukue mtoto, ukimbilie Misri, ukae huko hata nitakapokuambia, kwa maana Herode atamtafuta mtoto ili amwue. Kwa hiyo mstari wa 14 unasema, wakaondoka, akamchukua mtoto usiku, akaenda zake Misri. Kisha mstari wa 15, wakakaa huko hadi Herode alipokufa.

Na hivyo ndivyo lilivyotimia neno alilosema Bwana kwa njia ya nabii kutoka Misri, Nimemwita mwanangu. Sura hii, nukuu hii kwa kweli ni nukuu kutoka Hosea sura ya 11 na mstari wa 1. Na tutazungumzia zaidi kuhusu andiko hili pia tunapozungumzia matumizi ya Agano la Kale katika Agano Jipya baadaye katika kozi hii. Lakini jambo ninalotaka kutaja sasa ni unaporudi kwenye Hosea sura ya 11 na mstari wa 1, bila Mathayo 2, nina uhakika kwamba wengi wetu hatungesoma hili kama marejeo ya Yesu Kristo na Yusufu akichukua familia yake kwenda Misri na kisha kumrudisha mara tu Herode atakapokufa.

Kwa kweli, Hosea 11 na 1 haionekani kuwa unabii hata kidogo. Ni zaidi ya kukariri matendo ya Mungu katika kuwaokoa na kuwakomboa na kuwatunza watu wake. Kwa hivyo Hosea 11 na 1 si unabii wa Masihi anayekuja.

Ni marejeleo ya wakati Mungu alipowakomboa watu wake kutoka Misri katika kitabu cha Kutoka. Sasa swali ni kwamba Mathayo anashindwaje kupata utimilifu huu katika Yesu Kristo? Labda badala ya kuona hili kama utabiri au kuwa na maana mbili au maana iliyofichwa ambayo sasa Mathayo anaifunua, je, inawezekana kwamba Mathayo anasoma maandishi haya kwa utaratibu? Kwamba anagundua kwa njia ile ile ambayo Mungu alitenda kuwaokoa na kuwakomboa watu wake kutokana na

tishio sasa chini ya Agano la Kale, sasa anatenda kwa njia kubwa zaidi kuwakomboa watu wake kuanzia na Masihi Yesu Kristo kutokana na tishio vile vile anaanza kuwaokoa na kuwakomboa watu wake chini ya wokovu wa Agano Jipya. Kwa hivyo nadhani uhusiano kati ya Hosea 11 na Mathayo 2 ni zaidi ya utaratibu au mfano.

Huyo ndiye Mungu yuleyule aliyekuwa akifanya kazi ya kuwakomboa na kuwaokoa watu wake sasa anatenda tena kwa njia kubwa zaidi katika utu wa Yesu Kristo. Kwa njia ile ile Mungu alimlinda mwanawe, watu wa Israeli na kuwaokoa, akawalinda na kuwaokoa katika Kutoka kwa kwanza, sasa katika Kutoka mpya Mungu anatenda tena kumwoko mwanawe mkuu Yesu Kristo ambaye sasa kimsingi atatimiza kile ambacho Israeli ilishindwa kutimiza kama watu wake. Kwa hivyo tunaweza kuelekeza mifano mingine ya hiyo ambapo inaonekana maandishi wa Agano Jipya waliona uhusiano wa kiistilahi au wa mlinganisho kati ya Agano Jipya na matukio na watu hasa Kristo na Agano la Kale na matukio na watu fulani na kuona Agano Jipya kama utimilifu, kilele cha muundo huo.

Tena dhana ya msingi nyuma ya hili ni kwamba Yesu Kristo ameleta enzi ya utimilifu iliyosubiriwa kwa muda mrefu. Kile ambacho maandiko ya Agano la Kale yalikuwa yakielekeza na kusubiri sasa kimetimizwa katika nafsi ya Yesu Kristo. Kwa hivyo maandishi wa Agano la Kale au Agano Jipya wangeweza kupata aina na mifumo ikichukuliwa na kurudiwa kwa kuzingatia imani kwamba njia ile ile ambayo Mungu alitenda katika Agano la Kale ili kuwaokoa na kuwaokoa watu wake katika tukio muhimu la kihistoria la ukombozi sasa inajirudia katika tukio jipya la kihistoria la ukombozi lililoanzishwa katika nafsi ya Yesu Kristo.

Sasa wakati mwingine maandishi wa Agano Jipya wanaweza kuakisi njia za kawaida au za kawaida za tafsiri ya kirabi. Kumbuka tuliangalia vifungu vichache, vidogo zaidi kuliko vikubwa au vinavyounganisha pamoja kupitia miunganisho ya msamiati hata kwamba vifungu viwili vya Agano la Kale vinaweza kuunganishwa kwa sababu

vimerejelea mada inayofanana au vimerejelea neno linalofanana au vina msamiati unaofanana. Kwa mfano, tumeangalia tayari, tumeangalia kauli ya Yesu katika Mathayo sura ya 6. Mathayo sura ya 6 na mstari wa 26 Yesu anawaambia wanafunzi wake aina yake ya kiini cha watu wapya wa Mungu wasiwe na wasiwasi kuhusu maisha watakachokula au kunywa katika muktadha wa Mahubiri ya Mlimani yanayojulikana sana .

Na kisha Yesu anasema katika mstari wa 26, waangalieni ndege wa angani, hawapandi, hawavuni, wala hawahifadhi ghalani, na bado baba yenu wa mbinguni huwalisha. Je, ninyi si wa thamani zaidi kuliko wao? Kwa hivyo angalia hoja hiyo kuanzia mdogo hadi mkubwa, ikiwa Mungu angewajali ndege wa angani, hakika atawajali watu wake wanaotafuta ufalme wake na haki yake kama sehemu nyingine ya maandishi inavyoendelea kutuambia. Lakini mfano mwingine wa kuvutia katika Agano Jipya, Waebrania sura ya 1 na mstari wa 5, ambapo mwandishi, kama tulivyosema, anaonyesha ukuu wa Yesu Kristo juu ya maandiko ya agano la kale, si kwamba yalikuwa mabaya au duni au hayana maana bali kwamba sasa Yesu ndiye utimilifu, kilele, kwa hivyo yeye ndiye ufunuo wa mwisho wa Mungu kwa watu wake.

Sasa mwandishi anaonyesha kwamba kwa kutumia maandiko kadhaa ya Agano la Kale hasa kuonyesha kwamba Yesu ni mkuu kuliko malaika waliokuwa sehemu ya agano la kale na sehemu ya utoaji wa sheria. Katika sura ya 1 na mstari wa 5 angalia hili anasema ni yupi kati ya malaika ambaye Mungu aliwahi kusema na hii ndiyo nukuu ya kwanza wewe ni mwanangu leo nimekuwa baba yako au tena nitakuwa baba yake naye atakuwa mwanangu. Nukuu hiyo ya kwanza wewe ni mwanangu leo nimekuwa baba yako imechukuliwa kutoka Zaburi sura ya 2 ambayo ni mojawapo ya Zaburi ambazo kwa kawaida huchukuliwa kuwa Zaburi ya kifalme ambayo mara nyingi hutumika kwa Yesu Kristo katika Agano Jipya.

Lakini andiko la pili mwandishi wa Waebrania anaposema au tena nitakuwa baba yake na atakuwa mwanangu hii ni sehemu ya fomula ya agano wakati Mungu alipozungumza na Daudi na kufanya agano na Daudi katika 2 Samweli sura ya 7 mstari wa 14. Mimi nitakuwa baba yake, yaani mfalme aketiye katika kiti cha enzi cha Daudi, naye atakuwa mwanangu. Labda andiko hili mbili, iwe mwandishi wa Waebrania alifanya hivi au kama Wakristo wa mapema walifanya hivi kwa sababu andiko hili mbili linaonekana kuunganishwa kwingineko, pengine kama marabi wakati mwingine walivyounganisha andiko la Agano la Kale kulingana na uhusiano wa maneno na kufanana kwa msamiati, pengine zote mbili ziliungana kwa sababu ya maneno yanayofanana na mada inayofanana ya baba na mwana na fomula ya agano na mwandishi sasa anaziunganisha hizi pamoja na tena anapata utimilifu wake katika nafsi ya Yesu Kristo. Kwa hivyo hii inaweza kuwa mfano wa andiko mbili za Agano la Kale zilizounganishwa pamoja na neno baba na mwana na labda kwa sababu ya fomula ya agano pia.

Tamaa ya waandishi wa Agano Jipya tena ni kufupisha na kwa kweli pia nyenzo kutoka kwa Magombo ya Bahari ya Chumvi na jamii ya Qumran na wafasiri wa kirabi na kurudi nyuma hadi kwa waandishi wa Agano la Kale, hamu mara kwa mara ni kuelewa maandiko lakini pia kuonyesha umuhimu wake kwa wasomaji wa kisasa na hali yao na kwa maana moja mifano mingi hii si kitu kidogo kuliko kile wahubiri na wafafanuzi wazuri wanajaribu kufanya leo sio tu kutoa ufafanuzi mkavu wa maelezo ya maandishi bali kuonyesha umuhimu wake unaoendelea matumizi yake umuhimu wake kwa wasomaji wa kisasa. Kwa hivyo tafsiri ya kibiblia inarudi nyuma hata hadi Agano la Kale ambapo waandishi wa Agano la Kale baadaye waandishi wa Agano la Kale wakati mwingine huchukua maandishi ya awali ya Agano la Kale na kuyatafsiri upya kwa vizazi vijavyo tunaona shughuli hiyo ya tafsiri ikiendelea kupitia waandishi wa Agano Jipya kupitia mbinu za tafsiri za kirabi za Magombo ya Bahari ya Chumvi. Lakini sasa nataka kuendelea mbele kidogo na kufikiria zaidi ya Agano la Kale na Jipya ili kuangalia kwa ufupi sana njia za awali za tafsiri na nataka kuanza na Mababa wa

Mitume tena kwa ufupi tu yaani waanzilishi na viongozi wa kanisa la kwanza baada ya kuandikwa kwa hati za Agano Jipya ambazo zilikuwa karibu 100 hadi 150 BK, Mababa wa Mitume kwa kweli walikuwa wa kipindi kikubwa kuanzia karibu 100 hadi 600 BK wakati mwingine huitwa kipindi cha Mababa wa Kanisa kwa hivyo ukiona maneno hayo Mababa wa Kanisa au Mababa wa Kanisa la Kwanza mara nyingi Mababa wa Kanisa ni kipindi kipana cha 100 hadi 600 BK takriban nadhani lakini Mababa wa Kanisa ni kipindi kidogo zaidi cha muda kuanzia 100 hadi takriban 150 BK Lakini umuhimu wa hili ni kwamba Mababa wa Kanisa la Kwanza wanatupa mwangaza wa tafsiri ya kibiblia ya kipindi hicho mara tu baada ya kuandikwa kwa Agano Jipya, viongozi wengi wa kanisa la kwanza na Mababa wa Kanisa la Kwanza kama vile Clement au Polycarp au Ignatius hutoa maandishi ambapo yanavutia maandishi ya Agano la Kale na Jipya na kuyatafsiri kwa hivyo kutupa mifano ya tafsiri ya awali ya kibiblia.

Mara nyingi wanachofanya ni kwamba mara nyingi hufafanua na kutetea imani ya Kikristo hasa dhidi ya mafundisho ya uongo ambayo yameibuka na kwa hivyo mara nyingi hutafsiri maandishi ya Biblia ili kuonyesha jinsi yanavyopaswa kueleweka na jinsi yanavyounga mkono imani za Kikristo kinyume na Ugnostiki au mafundisho mengine ya uzushi. Kwa kweli kuna sifa mbili za sifa za tafsiri ya baba wa kanisa ambazo nataka kuziangalia. Mojawapo ni kile kinachojulikana kama tafsiri ya uainishaji - aina kali zaidi ya mbinu ya uainishaji au ulinganifu tuliyoiangalia na waandishi wa Agano Jipya lakini tafsiri ya uainishaji - nyingine ni tafsiri ya kiistiari zaidi na tutaelezea kwa ufupi hizo na kutoa mifano michache kwa mfano uainishaji ambapo baba wa kanisa mara nyingi wangepata marejeleo katika Agano la Kale na kupata uhusiano katika maisha ya Kristo na katika mafundisho ya Agano Jipya.

Kwa mfano, maandishi moja ya mapema yanayoitwa Waraka wa Barnaba katika sura ya 12 katika mistari saba ya kwanza yanaona mikono iliyonyooshwa ya Musa katika Kutoka 17. Una hadithi hiyo ya mahali ambapo Musa ananyoosha mikono yake huku

Waisraeli wakipigana. Nadhani Waamaleki na mradi tu ana mikono iliyonyooshwa wanashinda lakini Waraka wa Barnaba unaona hilo kama mfano wa kifo cha Kristo ambapo alinyoosha mikono yake na kupigiliwa misumari msalabani. Kwa hivyo tena amepata marejeleo yanayoanza na dhana kwamba Yesu Kristo anatimiza Agano la Kale lote, amepata marejeleo ya mikono iliyonyooshwa ya Yesu na marejeleo ya mikono ya Musa ikinyooshwa katika Kutoka sura ya 17.

Mwingine maarufu zaidi ambao labda umesikia habari zake na unaoufahamu ni mfano katika hati nyingine inayoitwa First Clement. First Clement sura ya 12 na mstari wa 7 unarejelea uzi mwekundu wa Rahabu kumbuka hadithi ya Agano la Kale ya wapelelezi ambao ni Rahabu ni kuwalinda wapelelezi dhidi ya hatari na anapaswa kutundika uzi mwekundu kwenye dirisha lake na First Clement ni kitabu kilichochukua uzi mwekundu wa Rahabu uliotajwa katika Agano la Kale kama aina ya damu ya Kristo, damu nyekundu au nyekundu ya Kristo, na kwa hivyo aliona mwandishi First Clement aliona uzi mwekundu ambao Rahabu aliutundika kwenye dirisha lake kama aina ya utangulizi wake wa wokovu ambao ungekuja kupitia damu ya Yesu Kristo. Kwa hivyo utagundua kuna mifano mingine mingi hasa katika vitabu hivyo viwili vya tafsiri za aina ambazo nyingi kwetu zinaonekana kuwa kali sana ambapo maelezo madogo katika Agano la Kale yanaonekana kama utangulizi wa maelezo fulani katika maisha ya Kristo.

Njia ya kawaida zaidi ya kutafsiri maandishi ya Biblia ambayo ilianza kuwa maarufu hadi kipindi cha Matengenezo ya Kanisa katika karne ya 15 ya 16 na pamoja na Martin Luther na John Calvin na mbinu yao ya kutafsiri, njia ambayo ilitawala hadi wakati huo ilikuwa mbinu ya mafumbo, njia maarufu sana ya kutafsiri Agano la Kale haswa na kilichotokea ni mtu fulani au kitu katika Agano la Kale, mtu, tukio, kitu, taasisi, ilipewa kiwango cha ndani zaidi cha maana, maana ya kiroho zaidi, kwa hivyo kwa kawaida, tukio, kitu, mtu wa kimwili, kisha likapewa maana ya kiroho zaidi ya kiroho, ambayo mara nyingi ilionekana kama maana yake ya kweli. Kwa hivyo, bila

kutoa mifano yoyote maalum, waraka wa Barnaba ambao tayari nimeutaja kwa mikono iliyonyooshwa ya Musa, hupata maana ya mafumbo katika maelezo kadhaa kutoka kwa sheria ya Agano la Kale haswa. Ni muhimu pia kukumbuka wakati huu, mila ya kanisa ilianza kuchukua jukumu muhimu katika hermeneutics na ingeendelea kufanya hivyo na tena haikuwa hadi Martin Luther na John Calvin katika Matengenezo, haswa Luther, ambao wangeitikia hilo, lakini mila ya kanisa ilianza kuchukua jukumu muhimu na kuvutia kile ambacho kanisa liliamini.

Mbinu moja kuu ya tafsiri ya kibiblia katika karne za mwanzo za kanisa wakati wa karne chache za kwanza za kuwepo kwa Ukristo ilihusishwa na Alexandria ya Misri na hiyo ilikuwa mbinu ya mafumbo. Mmoja wa wataalamu maarufu wa hilo alikuwa Philo Philo anajulikana sana kwa kutafsiri maandishi ya Agano la Kale hasa masimulizi ya mafumbo pengine akionyesha jinsi yanavyounga mkono mawazo ya kifalsafa ya Kigiriki wakati mwingine lakini angepitia na kutafsiri masimulizi ya Agano la Kale kwa mafumbo tena akitafuta marejeleo ya matukio halisi ya kimwili na watu wanaopata kiwango cha pili cha maana ya mafumbo nyuma yake. Fundisho maarufu zaidi nadhani hilo ni neno lililotoka 185 hadi 254 BK mwishoni mwa karne ya pili hadi karne ya tatu.

Asili ilijulikana sana kwa kutafsiri Agano la Kale kifumbo hasa Agano la Kale unaweza kusoma zaidi kuhusu mbinu yake ya kifalsafa katika kanuni zake za kwanza unaweza kuitafuta na kupata tafsiri zake mtandaoni lakini inavutia sana na inafundisha kuhusu jinsi alivyotumia mbinu yake ya kifalsafa na tafsiri. Asili ilianza na wazo linalopatikana hasa katika kazi za Pauline kwamba kama vile mwanadamu alivyo na mwili nafsi na roho tena unapata msemu huo katika barua za Paulo katika sehemu kadhaa lakini kama vile wanadamu walivyo na sehemu tatu mwili nafsi na roho anasema vivyo hivyo maandiko. Maandiko yana maana tatu zinazolingana na mwili nafsi na roho yaani maandiko yana maana halisi maana halisi ya kimwili ambayo ingelingana na

mwili pia ina maana ya kimaadili ambayo ingelingana na roho na kisha pia ina maana ya kitheolojia ambayo ingelingana na roho.

Sasa hili lilikuwa muhimu kwa asili, inashangaza kwamba asili si tu kutunga hili kutoka kwa njia ya hewa ya kwanza, ilikuwa mbinu muhimu wakati huo na kwa namna fulani anaweza kuwa mtoto wa siku zake lakini kwa upande mwingine pia aliunganisha mafumbo na msukumo ikiwa maandishi ya Biblia yamevuviwa, hakika kuna zaidi ya maana ya kimwili ya juu juu tu lakini lazima kuwe na zaidi yake, kwa hivyo aliona mafumbo kama matokeo ya asili ya maandishi ya maandiko yakivuviwa. Zaidi ya hayo, pia kwa kushangaza asili aliona mafumbo kama ishara ya ukomavu wa kiakili na kiroho wa mtu, kwa hivyo mtu ambaye alikuwa mtu mzima kiroho lakini pia mwenye akili timamu aliweza kufananisha maandishi. Inashangaza tunafikiri kwamba mtu anayefananisha maandishi leo, tunafikiri ni mtu mzima au amepoteza akili na mara nyingi ndivyo ilivyo, kuna mambo mengi ya ajabu yanaweza kutokea lakini asili na yule anayeweza kuyatafsiri kihalisi na kuyafafanua kwa usahihi, huyo ndiye aliyekomaa kiroho na kiakili.

Asili aliiiona kinyume chake kwa njia ya kuvutia. Kwa mfano, mfano kutoka Mwanzo sura ya 19 na mstari wa 30 hadi 38, hadithi ya Lutu akifanya ngono na binti zake, naamini kwa njia ya mfano, kwa njia ya kuvutia kuelewa maandishi haya kwa sababu tena kwa asili, hii ilionekana kuwa ufundi, ni thamani gani inaweza kuwa katika hadithi ya unyonyaji wa ngono wa Lutu, ni thamani gani inaweza kuwa kiroho na kitheolojia katika hilo. Kwa hivyo kulingana na asili, Lutu aliwakilisha akili ya mwanadamu kwa njia ya mfano.

Mke wa Lutu, marejeleo hapa ni mahusiano ya kimapenzi ya Lutu na mkewe lakini mke wa Lutu aliwakilisha mwili na raha na binti za Lutu aliwakilisha kiburi. Kwa hivyo alichukua kila mmoja wa watu na kuwafananisha ili kuwapa maana ya kiroho ili kimsingi kutoa thamani ya maandishi. Labda na tena sitaki kuingia katika maelezo

zaidi kuhusu kwa nini anafanya hivyo au jinsi anavyofanya lakini ili kuonyesha tu asili yake ilikuwa ikijaribu kufanya nini na mbinu ya mfano ilihusisha nini katika hadithi ya Lutu na mkewe na binti zake katika Mwanzo 19.

Mfano wa kawaida wa mafumbo labda unatokana na tafsiri ya Mtakatifu Augustine ya fumbo hilo na kwa kweli mafumbo hayo yalithibitika kuwa mazuri sana kwa aina hii ya maelezo ya mafumbo na yakaendelea kwa muda mrefu. Lakini hapa unakumbuka fumbo la Msamaria Mwema ambapo mtu yuko njiani na akarukwa na majambazi na kupigwa na kuachwa nusu ya kufa na kuhani akaja na Mlawi akaja na viongozi wawili wa Kiyahudi na watu muhimu lakini wakashindwa kusimama kwa sababu mbalimbali na kumsaidia mtu aliyepigwa na tazama na tazama Msamaria akaja na shujaa asiyetarajiwa sana na akamchukua mtu huyu akamfunga mkanda anampeleka kwenye nyumba ya wageni na kumlipia gharama za kukaa kwake katika huduma yake na Mtakatifu Augustine akasoma hili kwa njia ya mafumbo na anatupa moja ya mifano ya kawaida zaidi ya tafsiri ya mafumbo. Kwa hivyo hapa kimsingi ni wakati fumbo linasema mtu alikuwa akishuka kutoka Yerusalemu kwenda Yeriko kwenye barabara ya Yeriko ambapo anapigwa mtu huyu ni Adamu.

Yerusalemu basi kwa mfano inawakilisha mji wa amani wa mbinguni. Kwa hivyo Yerusalemu si mji halisi ambao hauendi, Yerusalemu sasa inawakilisha mji wa mbinguni ambao Adamu alianguka. Yeriko kwa mfano inawakilisha mwezi na kwa hivyo inaashiria kifo cha Adamu.

Wanyang'anyi waliompiga mtu huyu kwa njia ya mfano wanawakilisha shetani na malaika zake. Ukweli kwamba walimvua nguo unamaanisha kwamba walimvua kutokufa kwake. Walimpiga inamaanisha kwamba walimshawishi mtu huyo kutenda dhambi.

Tena mtu huyo anamfananisha Adamu. Kwa hivyo unaweza kuona mfano huu unaanza kama aina ya ufafanuzi kuhusu simulizi la uumbaji. Walimwacha nusu mfu inamaanisha kimfano kwamba alikufa kiroho kwa hivyo nusu mfu.

Kuhani na Mlawi wanawakilisha ukuhani na huduma ya Agano la Kale. Cha kufurahisha ni kwamba hilo ndilo jambo moja ambalo watu wengi hawangepinga leo. Msamaria anasemekana kumaanisha mlinzi kwa hivyo Msamaria ni Kristo mwenyewe.

Hilo lingekuwa jambo la kushangaza kwa msomaji Myahudi aliyewadharau Wasamaria. Wasamaria wanamwakilisha Kristo mwenyewe. Ukweli kwamba anafunga majeraha unamaanisha kufunga na kuzuilia dhambi.

Mafuta yaliashiria faraja ya tumaini. Divai iliashiria himizo la kufanya kazi kwa roho yenye bidii. Punda aliashiria mwili wa Yesu aliyefanyika mwili.

Cha kushangaza, nyumba ya wageni iliwakilisha kanisa. Siku iliyofuata baada ya kumpeleka kwenye nyumba ya wageni siku iliyofuata inarejelea ufufuo. Siku iliyofuata baada ya ufufuo, sarafu mbili za fedha zinawakilisha ahadi ya uzima huu na uzima ujao.

Na kisha mwenye nyumba ya wageni ni Mtume Paulo. Kwa hivyo ndivyo Mtakatifu Augustine alivyoelewa mfano huu kwa kuchukua vipengele tofauti vya mfano na kupata kiwango cha ndani zaidi cha maana ya mfano ambayo anaipata kwingineko katika Agano Jipya la Kale. Tutazungumzia kuhusu mifano baadaye lakini ninakupa tu mfano wa mbinu ya mfano ambayo ikawa mbinu kuu katika tafsiri ya awali ya Biblia.

Sasa wacha niseme ni muhimu kuelewa ingawa mbinu hii hakika ina uwezekano wa kuathiriwa na mambo mengi ya kibinafsi na hakika ina uwezekano wa kutumiwa vibaya. Na ingawa tunaweza kuangalia kile ambacho baba wa kanisa la kwanza na

wakalimani wa mapema walifanya na tunataka kuepuka hilo kwa usahihi na hasa kupita kiasi na kupita kiasi, ni muhimu pia kuelewa kwamba bado kuna umuhimu bado kuelewa kwamba tunafanya kitu sawa na kile walichokuwa wakifanya tunapojaribu kufanya maandishi yawe muhimu. Mbinu ya mafumbo haikuwa tu kucheza kiholela na maandishi ya maandiko na kujaribu kutoa kila aina ya maana za ajabu lakini ilikuwa jaribio la kufanya maandishi yawe muhimu.

Mtu atafanyaje hadithi ya Lutu na uhusiano wake na mke wake na binti zake? Mtu atafanyaje hilo kuwa muhimu kiroho na kitheolojia? Mtu atafanyaje hadithi kama Msamaria Mwema kuwa muhimu kwa siku hizi? Istiari chochote tunachoweza kufikiria kuhusu hilo angalau kinafundishwa kwa sababu kinatukumbusha kwamba tafsiri imekuwa ikilenga kuonyesha umuhimu wa Neno la Mungu kwa wasomaji wa kisasa hata kama inaweza kuwa ilizidishwa na wafasiri wa mapema wa maandiko. Na tunaweza kuangalia mifano mingine ya tafsiri ya baba wa kanisa la kwanza na katika enzi ya mababa wa kanisa lakini mambo mawili ninayotaka kusema ni namba moja mbinu kuu ikawa tafsiri ya istiari istiari inayoelezea maandishi ya Biblia. Kama tutakavyoona baadaye kuna tofauti kati ya kutafsiri istiari na kutafsiri istiari ambayo inaashiria kitu ambacho hakikusudiwi kutendewa hivyo badala ya kutafsiri maandishi ambayo yanamaanisha kuchukuliwa kama istiari.

Lakini tafsiri ya awali ilibainishwa na kile kilichokuwa aina ya mbinu kuu hadi wakati wa Matengenezo ya kuchukulia maandishi ya Agano la Kale hasa kifumbo kutafuta kiwango cha maana kilichofichwa ndani ya maandishi . Kipengele cha pili cha tafsiri ya awali kilichoanza kuanza kubadilika na kuanza kubadilika kilikuwa ni kuzingatia mapokeo ya kanisa la awali kutafsiri kwa kuzingatia mapokeo ya kanisa na imani za kitheolojia za kanisa na tafsiri zilizounga mkono na kuakisi theolojia ya kanisa. Kwa hivyo tafsiri ya kifumbo na pia kutoa upendeleo kwa mapokeo ya kanisa sasa inakuwa njia kuu ya kutawala kwa tafsiri ya kifalsafa au au njia za kutafsiri za Agano Jipya la Kale.

Kuruka mbele na tena kuna mengi tunaweza kusema kuhusu vipindi vingine vya historia ya kanisa na watu wengine muhimu katika tafsiri lakini tena tutaruka mbele na kugusa baadhi ya harakati kuu katika historia ya tafsiri. Kwa hivyo nataka kuruka mbele hadi kwenye Matengenezo ya karne ya 16 na tena hapo awali kama tulivyosema tafsiri iliyozingatia mapokeo ya kanisa mapokeo ya kanisa yalionekana sana katika tafsiri ya sio tu baba wa kanisa bali hata zaidi ya hapo na kisha njia ya tafsiri ya kiistiari. Kwa maana fulani, hermeneutics au mbinu ya tafsiri ya Matengenezo ilikua kutokana na kutoridhika na na na majibu kwa mielekeo yote miwili.

Tutaona kwamba Matengenezo yangeweza kwa ujumla kabla hatujawaangalia kwa ufupi watu wawili Martin Luther na John Calvin, Matengenezo yangeweza kuelezewa kama nia ya kusoma Biblia yenyewe katika lugha za asili za Kiebrania na Kigiriki na pia hata ufahamu wa aina za fasihi za maandishi, hamu ya kuelewa maandishi kulingana na muktadha wao wa kihistoria wa awali. Hizo zinaonekana kuanza kuainisha mbinu ya Warekebishaji wa tafsiri ya Biblia tena katika kukabiliana na kutoridhika na mbinu ya awali ya kutoa inayozingatia tu mapokeo ya kanisa na kisha kuiga maandishi ya Biblia. Jambo moja ambalo ni wazi liko nyuma ya mbinu hii pia ni sasa na Matengenezo kwamba Biblia sasa haiko tena mikononi mwa viongozi wa kanisa bali sasa iko mikononi mwa mtu wa kawaida ili iweze kueleweka.

Mojawapo ya matokeo muhimu na malengo ya Matengenezo ya Kanisa ilikuwa uwazi wa maandiko kwamba yanaweza kueleweka na mtu wa kawaida. Mtu hahitaji mila au mamlaka ya kanisa kuyatafsiri lakini mtu anaweza kuyaelewa kwa kuzingatia kwamba mtu anaweza kujifunza lugha asilia kama vile Kiebrania na Kigiriki mtu anaweza kuelewa maandishi ambayo yanapaswa kueleweka si kwa kuzingatia mila ya kanisa bali kwa kuzingatia muktadha wake wa asili n.k. Martin Luther kisha Martin Luther, mmoja wa harakati zinazojulikana zaidi za Matengenezo ya Kanisa, alijulikana

kwa kutafsiri Agano la Kale na Jipya tena bila kuona mila ya kanisa kama mahali pa tafsiri na mahali pa mamlaka ya kibiblia bali maandishi ya Agano la Kale na Jipya lenyewe na kwa hivyo hii ilikuwa changamoto ya moja kwa moja kwa jinsi hermeneutics au jinsi tafsiri ya kibiblia ilivyokuwa imeendelea hadi wakati huu.

Pia Luther alitetea maana moja halisi au maana halisi katika maandishi ya Biblia tena na kuelekeza tofauti kwa mbinu za kiistiari ambazo zingepata maana nyingi.

Kumbuka asili, mwili, roho, na roho ambazo hata zilipanuliwa hadi maana nne nne si tu maana tatu nne zinazowezekana za kiistiari lakini sasa jinsi Luther anavyoitikia hilo anasema hapana kuna maana moja halisi kwa maandishi ya Agano Jipya la Kale. Luther pia alisisitiza sarufi na historia na jukumu ambalo zinacheza katika tafsiri.

Tafsiri lazima izingatie muktadha wa kihistoria wa maandishi ya Biblia, lazima pia iendane na sarufi ingawa inavutia unapomsoma Luther, hakujitenga kabisa na mielekeo ya mafumbo. Bado wakati mwingine alifuata mbinu za mafumbo na za uainishaji ambazo zilifanana na mbinu za awali za tafsiri. Na kwa kweli inavutia kwamba Luther alikuwa na athari kubwa kiasi kwamba baadhi yafafanuzi zake hasa fafanuzi zake kuhusu Warumi na hasa katika Wagalatia bado zinaonekana kama michango muhimu katika uelewa wetu wa Wagalatia.

Kwa kweli uelewa wa kisasa wa Paulo tafsiri ya kisasa ya Paulo inaweza kugawanywa kati ya Luther na kile kinachojulikana kama mtazamo mpya na mahali tunapoangukia katika uhusiano na hilo. Kwa hivyo Martin Luther alikuwa na athari kubwa katika tafsiri ya Biblia na sasa jinsi maandishi yanavyofikiwa na kama nilivyosema maoni yake hasa katika Wagalatia bado yanaonekana hata pale ambapo mtu anaweza kutokubaliana na baadhi ya maelezo bado yanaonekana kama kielelezo cha ufafanuzi na tafsiri ya maandishi ya Biblia kulingana na muktadha wake wa kihistoria na kisarufi. Mtu mwingine wa kusisitiza ambaye nataka kukutambulisha kwa ufupi sana ni John Calvin.

John Calvin pia alikataa mafumbo na badala yake akatafuta kutegemeza tafsiri yake katika maandishi ya Biblia. Unamjua John Calvin zaidi kwa Taasisi zake za dini ya Kikristo lakini ndani yake tunamkuta Calvin akijadili kanuni za tafsiri. Tutaona baada ya muda mfupi tu John Calvin pia aliandika maoni kuhusu maandishi ya Biblia lakini alifanya hivyo akitafuta kutegemeza maana na tafsiri katika maandishi ya Biblia na hivyo akakataa tafsiri za mafumbo ambazo zingepata maana nyingi na za kiroho chini au nyuma ya maandishi.

Calvin pia alitetea mbinu ya kisarufi na kihistoria zaidi ya kutafsiri ambayo ni kuchukua maandishi na kuyaweka katika muktadha wake wa kihistoria kuhusu nani alikuwa mwandishi? Hali ya wasomaji ilikuwaje? Mwandishi alikuwa na nia gani ya kuwasilisha na kuchunguza vipengele vya kisarufi vya maandishi, muundo wa kisarufi wa maandishi ili kufikia maana ya maandishi. Calvin pia alielewa na kutetea kwamba Biblia yenyewe ndiyo mtafsiri wake bora zaidi tena labda kwa kujibu upendeleo wa kutoa upendeleo kwa mapokeo ya kanisa la kwanza na mamlaka ya kanisa. Sasa Calvin anasema hapana, Biblia ndiyo mtafsiri wake bora zaidi au maandiko hutafsiri maandiko.

Bado tunaona kwamba leo bado nadhani tunaona ushawishi wa hilo leo katika baadhi ya Biblia zetu zenye vifungu sambamba pembezoni au chini ya tanbihi ambavyo vingekuelekeza kwenye maandiko mengine ambayo yangukuwa sambamba na yangekusaidia kuelewa maandishi unayosoma au unayoshughulikia. Kwa hivyo Calvin alikuwa wazi kabisa kwamba maandiko ndiyo mtafsiri wake bora zaidi maandiko hutafsiri maandiko na kimsingi alichomaanisha ni maana maana sahihi iko katika maandishi yenyewe na msuluhishi wa mwisho wa maana ni maandishi ya kibiblia si mamlaka ya kanisa au mila ya kanisa. Kwa kweli Calvin pia aliandika maoni ambayo bado yanathaminiwa sana leo.

Sio muda mrefu uliopita, kwa kweli, ilikuwa ni muda mfupi uliopita, angalau kutoka kwa mtazamo wetu, nilikuwa nikisoma kitabu cha kiada cha msomi maarufu kuhusu Agano Jipya na nikichunguza maoni kuhusu Agano Jipya na mengi ya hayo aliyoyataja pamoja na maoni ya kisasa, alitaja maoni ya Calvin na Luther kama bado ni muhimu kwa maktaba ya mhubiri na wasomi . Kwa hivyo John Calvin pia aliandika maoni kuhusu karibu kila kitabu cha Biblia isipokuwa kitabu cha Ufunuo ambacho hakujua cha kufanya nacho na kutokana na baadhi ya mambo ambayo nimesoma, watu wengi wangepanya vyema kufuata mwongozo wake kwa kutoandika katika Ufunuo lakini bado aliandika maoni ambayo bado yanathaminiwa leo kwa mchango wanaotoa katika ufafanuzi si tu yale wanayofichua kuhusu Calvin bali hata kwa ufahamu wa maandishi ya Biblia. Kwa hivyo Luther na Calvin ni mifano ya mwitikio kwa mbinu sanifu ya hemenetiki iliyozingatia mila ya kanisa na mamlaka ya kanisa kama mpatanishi wa maana na mbinu ya kiistiari katika kujibu Luther na Calvin walizingatia maandishi yenyewe kama mahali pa maana ya maandiko wakitafsiri maandiko wakiacha njia ya kiistiari ya tafsiri hata kama hawakufanya hivyo kabisa wakati wote wakizingatia badala yake maana ya kisarufi ya kihistoria ya maandishi na wote wawili wakiandika maoni ambayo bado yanatoa mchango muhimu kwa ufafanuzi na tafsiri.

Kwa muhtasari wakati huo na katika kujibu mikondo ya tafsiri ya siku zao hivyo mchango wa Matengenezo ya Kanisa kwa hemenetiki ya siku zao na hata kwa siku zetu labda nadhani inaweza kufupishwa kama ifuatavyo. Nambari ya kwanza ni kipaumbele cha maandiko kama mahali pa msingi pa maana na tafsiri kwamba mahali pa msingi pa maana au mchango mkuu kwa maana si mamlaka ya kanisa au mapokeo ya kanisa tu au kwamba ni mila zetu za kitheolojia na kikanisa zinapaswa kuwa chini ya maana ya maandishi ya kibiblia. Kwa hivyo kipaumbele cha maandishi kama mahali pa kweli ambapo hemenetiki na tafsiri hufanyika ni moja ya michango ya harakati ya Matengenezo ya Kanisa.

La pili ni msisitizo juu ya maana ya kisarufi na kihistoria ya maandishi. Tena vitabu kadhaa vya kiada vya kihermeneutical bado vinabishana kwa kile kinachoitwa maana ya kihistoria ya kisarufi au tafsiri ya kihistoria ya kisarufi. Tena hilo linarudi nyuma kwenye Matengenezo.

Kujifunza maandishi kulingana na muktadha wake wa kisarufi, sarufi ya Kiebrania na Kigiriki na pia kujifunza maandishi kwa kuyaweka katika muktadha wake wa kihistoria. Kuelewa mwandishi na wasomaji na hali ambayo mwandishi alikuwa akizungumzia. Pia msisitizo juu ya maandiko kuwa mtafsiri wake bora.

Hiyo ni kwamba tafsiri yetu ya maandiko lazima iwe na uthabiti lazima iwe na uthabiti ili tusije na tafsiri inayopingana na kile ambacho maandiko yanasema kwingineko. Tena nadhani ni masalio ya Matengenezo ya Kanisa. Na hatimaye uwazi wa maandiko.

Ukweli kwamba mtu yeyote anaweza kuisoma na kuelewa, mtu yeyote anaweza kuitafsiri, tena unatokana na urithi wa Matengenezo ya Kanisa. Ingawa wakati mwingine tunasikia tafsiri ambazo huenda tusingependa zingekuwa kweli lakini hata hivyo Matengenezo yamechukua na kuirudisha mikononi mwa watu ili waelewe na kuisoma. Na nadhani haya yote bado yanaathiri jinsi tunavyotafsiri na kuikaribia maandiko leo.

Kwa kusisitiza uwazi wake, uelewa wake unaeleweka kwa kusisitiza kwamba inapaswa kueleweka katika muktadha wake wa kisarufi na kihistoria. Kwa kuelewa kwamba inapaswa kufasiriwa kwa upatanifu na maandiko mengine na kwa kufanya maandishi ya kimaandiko kuwa maandishi ya kibiblia. Kuipa kipaumbele katika hemenetiki zetu katika tafsiri yetu na kuifanya kuwa mahali pa maana ya maandishi ya kibiblia.

Kwa hivyo utafiti huu mfupi wa historia ya tafsiri ya Biblia hadi sasa umekuwa hasa kuonyesha kwamba unaposimama unapochukua maandishi ya Biblia na kuyasoma na kuyatafsiri, wewe ni sehemu ya hadithi ndefu, utamaduni mrefu wa kukutana na maandishi ya Biblia. Hakuna anayefanya hivyo nje ya anga. Hakuna anayekuja kama tutakavyoona baadaye kama slate tupu.

Hakuna anayekuja kama mara ya kwanza. Iwe unatambua au la, unaathiriwa na wengine ambao wamepambana na maandishi na kuyatafsiri na kujaribu kuyafanya yawe muhimu ambao wameendelea kabla yako kurudi Agano la Kale. Ninachotaka kufanya baadaye katika kikao kijacho ni kwamba tutachukua hatua nyingine ya kusonga mbele kwa miaka mia kadhaa na aina ya gia za kubadili na tutaanza kujitokeza na kuanza kuangalia ushawishi kwenye tafsiri unaotoka nje ya wafasiri wa Biblia.

Kama nilivyosema hapo awali, moja ya sifa za utafiti wa hivi karibuni na kufikiria kuhusu hemeneutiki na jinsi tunavyoelewa imeonyesha kwamba hemeneutiki si tena jimbo la wafasiri wa Biblia pekee bali taaluma zingine pia. Kwa hivyo tutaangalia baadhi ya ushawishi usio wa kibiblia kuhusu jinsi tunavyosoma na kutafsiri maandishi ya Biblia na nadhani tutaona ushawishi ni mwingi na tutachunguza ni nini na watu wakuu wanaohusishwa na hilo na tena jinsi hiyo inaweza kuathiri jinsi tunavyosoma na kutafsiri vifungu vya Biblia. Asante.